

Ráday-könyvtár(ak)

II. Rákóczi Ferenc titkos kancelláriájának vezetője és diplomatája, →Ráday (I.) Pál 1730 k. még csupán 119 könyvet birtokolt, fiának, →Ráday (I.) Gedeonnak halálakor azonban több mint 10 000 kötet sorakozott a péceli kastély könyvtártermének polcain. Emellett gazdag érem- és képgyűjteménnyel is dicsekedhetett. R. Gedeon a politikai és a hivatali pályától távol élt, bár a megyei szintű politizálásból kivette részét. Iskolai ismereteit Pozsonyban szerezte az ottani ev. iskolában →Bél Mátyástól, majd a Odera menti Frankfurtban tanult jogot és nyelveket. A magyar nyelvű könyveket főként Sárospatakról és környékéről, valamint Erdélyből szerezte be →Szathmári Paksi Mihály, →Kovácsnai Tóth Sándor és →Bod Péter segítségével. Pesten →Cornides Dániel történészprofesszor volt fő tanácsadója. A külföldi könyveket jobbra Bécsben vásárolta Nagy Sámuel segítségével, aki R. nevében több könyvaukción is részt vett. Az 1760--70-es években a gyűjtési terület kiterjedt egész Európára, de főleg Németo.-ra és Németalföldre. A 18. sz. végén 4873 mű 10 302 kötetéből állt a könyvtár. R. Gedeon utódai azonban nem sokat törődtek a gyűjtemény további gyarapításával, hiszen a dédunokája, IV. Gedeon (1806--1873) idejében készült, 1852. évi leltár után csaknem 2000 kötetrel kevesebb volt Pécelen, mint a bibliofil gróf halálakor. 1862-ben a család a gyűjteményt eladta a pesti Ref. Teológiai Akadémiának, ám 1913-ig a könyveket gyakorlatilag nem használták, csak őrizték. A gyűjtemény ma a Dunamelléki Ref. Egyházkerület Ráday Könyvtárán belüli különgyűjtemény: muzeális könyvtár. A latin, német, francia és olasz szépirodalmi, tudományos, teológiai és filozófiai művek elsősorban a felvilágosodás korát, a 47 ősnymtatvány és 267 16. sz.-i könyv pedig a korábbi idők irodalmát reprezentálják. A gyűjtemény különálló részét alkotják a könyvnyomtatás kezdetétől megjelent magyar nyelvű nyomtatványok. Ma ez az egyetlen bp.-i gyűjtemény, amelyik eredeti állapotban őrzi egy 18. sz.-i főúri család könyvtárát.

Irod.: Segesváry Viktor, *A Ráday könyvtár 18. századi története*, Bp., 1992 (A Ráday Gyűjtemény tanulmányai, 4); Koós Judith, *Ráday Gedeon könyv- és műgyűjteménye a 18. században*, Aszód, 1994; Berecz Ágnes, *Ráday Gedeon aukciós könyvvásárlásai*, Ráday Gyűjtemény Évkönyve, 8(1997), 9(1999); Borvölgyi Györgyi, *Ráday Pál (1677--1733) könyvtára*, Bp., 2004 (A Kárpát-medence..., 7); Adattár XVI--XVIII/13, IV, 2009.

Monok István--Varga András